

РАЗВИВАЮЩИЕ ВОЗМОЖНОСТИ РУЧНОЙ ОБРАБОТКИ МАТЕРИАЛОВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Н.В. Котелянец

Аннотация. В статье проведен анализ влияния работы с разными материалами на уроках трудового обучения на развитие личности младшего школьника. Выделены особенности проведения опытов и наблюдений на выявление физических и механических свойств материалов, их сравнение между собой, нахождение общего и отличного в приемах обработки.

Ключевые слова: трудовая деятельность, исследовательская деятельность, наблюдения, свойства материалов, развитие.

DEVELOPING OPPORTUNITIES OF MAN-HANDLING OF MATERIALS DURING CRAFT LESSONS IN PRIMARY SCHOOL

N.V. Kotelianets

Abstract. In article discloses the analysis of influence of work with different materials during craft lessons on the development of personality of the pupil. The article shows the peculiarities of conducting experiments and observations based on finding out physical and mechanical peculiarities of the materials, their comparison among each other and finding common and different features in man-handling of materials

Keywords: labor activities, investigating activities, observation, materials properties, development.

УДК373.3.091.212.3

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ю.С. КОТЕЛЯНЕЦЬ, кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри методик дошкільної та початкової освіти

Кіровоградський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

E-mail: youliana15@yandex.ua

Анотація. Перед сучасною Україною постає необхідність вирішення проблеми толерантності пов'язаної з тим, що сьогодні на першому плані висуваються цінності й принципи, взаємоповаги і порозуміння, етики і стратегій ненасильства, ідеї толерантності до інших та їх позиції, цінності, культури, ідея діалогу й порозуміння, пошук взаємоприйнятних компромісів. Гостро необхідне впровадження у навчально-виховний процес освітніх закладів, зокрема початкових класів програм формування толерантності молодших школярів до людей з особливими потребами. Потреба виховання культури толерантності виникає з перших днів навчання. Для початкової школи проблема виховання толерантності є важливою і першоступеневою. Особливого значення виховання культури толерантності набуває в умовах інклюзивної освіти, оскільки допомоги у вирішенні проблем потребують не лише діти з особливими потребами, які виникають внаслідок фізичної недосконалості, а й здорових дітей, які безпосередньо контактують з першими і повинні проявляти толерантність по відношенню до особливостей інших.

Ключові слова: толерантність, інклюзія, інклюзивна освіта.

Актуальність (Introduction). На сучасному етапі розвитку українського суспільства актуальність проблеми толерантності пов'язана з тим, що на першому плані висуваються цінності й принципи, взаємоповаги і порозуміння, етики і стратегій не насильства, ідеї толерантності до інших та їх позиції, цінності, культури, ідея діалогу й порозуміння, пошук взаємоприйнятних компромісів. До виховної проблеми можна віднести недостатньо-сформовану толерантність суспільства. Важливо виховувати терпимість стосовно іншого, що інколи досить складно. Толерантність являє собою нову основу педагогічного спілкування вчителя і учня, сутність якого зводиться до таких принципів навчання, які створюють оптимальні умови для формування в учнів культури гідності, самовираження особистості, виключають чинник страху неправильної відповіді. На сучасному етапі толерантність необхідно розглядати як умову гармонійних стосунків у суспільстві. Одним із шляхів формування і розвитку толерантності у підростаючого покоління може стати створення інклюзивних загальноосвітніх навчальних закладів.

Формуючи учнівський колектив в інклюзивному навчальному закладі, слід звертати увагу на те, що основною проблемою стає розвиток толерантності у здорових дітей по відношенню до дітей з обмеженими можливостями. Проблема толерантності одна з найгостріших не лише в школі, але і в суспільстві в цілому. Процес формування і розвитку толерантності необхідно починати з перших днів навчання дитини у школі, задля того, щоб поступово ідеї взаємопорозуміння стали твердими переконаннями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що проблема здобуття освіти дітей з особливими потребами перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних учених: В. Андрущенко, М. Ярмаченка, Е. Андрєєвої, В. Бондаря, Т. Ілляшенко, А. Колупаєвої, Н. Сабат, Є. Ярської-Смирнової, О. Акімової.

Загальнотеоретичні положення проблеми формування толерантності розглянуті в наукових працях Р.Абдулатіпова, Р. Валітової, З. Гасанова, Р.Гільманова, М.Джунусова, Д.Зінов'єва, В. Комарова, В. Лекторського, І.Миротворської, В.Маралової, І.Павлова, Р.Подільського, І. Серової.

Мета (Purpose) статі є розкриття шляхів і засобів формування толерантності у молодших школярів інклюзивного навчального закладу.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, вивчення передового досвіду.

Результати (Results). Для початкової школи проблема виховання толерантності є однією з найактуальніших. На цьому життєвому етапі починає формуватися взаємодія між дітьми, які прийшли з різних мікросоціумів, з різним життєвим досвідом і несформованою комунікативною діяльністю. Саме в початковій школі важливо навчити дитину приймати іншого як важливого і цінного, а також критично дивитися на свої вчинки і думки.

Щодо розкриття педагогічного контексту феномена толерантності, вважаємо суттєвим відзначити, що у роботах окремих авторів В. Шалін, І. Бех, В. Калошин, В. Рахматшаєва, Л. Завірюха педагогічний контекст феномена толерантності розглядається не тільки як характеристика індивідуальної свідомості, але й як особлива особистісна риса, що може бути в більшому або меншому ступені сформована відповідною педагогічною взаємодією. Відтак, слід відзначити, що «толерантність», будучи особливістю свідомості чи особистісною рисою, не притаманна людині спочатку і може ніколи не з'явитися, якщо вона не буде спеціально вихована, сформована. А. Асмолов наголошує, що толерантності необхідно вчитись, досягаючи у власному розвитку мети розуміння й прийняття себе та інших.

У своїх поглядах В. Маралов, В. Сітаров виділяють таке поняття, як «педагогіка ненасилля», яка є складовою педагогіки толерантності. Педагогіка ненасильства – це рух прогресивних педагогів, які виступають проти різних форм примусу, приниження людської гідності, це реалізація нових ідей у навчанні й вихованні, які мають за мету форму-

вання творчої, активної особистості, яка будує своє життя на основі довір'я і терпимості.

Як конкретні завдання педагогіки не насилля виступають два взаємопов'язаних блоки:

- завдання, які пов'язані з вихованням у підростаючого покоління миролюбства, духу ненасилля;
- завдання, які пов'язані з гуманізацією процесу навчання та виховання, взаємодії дорослих та дітей.

Ключовим принципом, який лежить в основі інклюзивного підходу, полягає в тому, що школи повинні бути відкриті для всіх дітей незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних або інших особливостей. До цих категорій належать діти з проблемами розвитку та обдаровані діти, безпритульні і працюючі діти, які належать до мовних, етнічних чи культурних меншин. Школам необхідно знаходити шляхи, які б забезпечували успішне навчання дітей, включаючи дітей, які мають фізичні або розумові відхилення. Мета інклюзивної школи - дати всім учням можливість найбільш повноцінного соціального життя, активної участі в колективі, тим самим забезпечуючи найбільш повну взаємодію і турботу один про одного як членів колективу. Завданням інклюзивної школи є не тільки створення умов для розвитку аномальних дітей серед здорового середовища ровесників і формування толерантного ставлення батьків, вчителів та учнів до дітей з обмеженими можливостями, але й досягнення повної освітньої інтеграції, що незмінно веде до прогресу. [3, с. 39-45].

У дослідженні А. Колупаєвої показано, що само по собі спільне навчання здорових дітей і дітей «особливих» не розв'язує всіх проблем їхньої взаємодії; оскільки без відповідної педагогічної роботи сфера дитячих стосунків може залишатися деформованою, неповноцінною [2, с 209]. Тому важливим у роботі педагогів вважаємо здатність до регулювання взаємин між дітьми. Успішність вирішення даного завдання багато в чому залежить від характеру спілкування та психологічної схильності дітей до міжособистісних контактів. При цьому потрібно враховувати особливості розвитку дітей з психофізичними порушеннями.

Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їхнього навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей. Воно передбачає створення освітнього середовища, яке відповідало б потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку, забезпечення наукового супроводу, створення навчальних програм, навчального методичного забезпечення [1, с. 5].

Мета інклюзивного навчання – реалізація права дітей з особливими освітніми потребами на освіту за місцем проживання, їх соціалізація та інтеграція у суспільство, залучення сім'ї до участі у навчально-виховному процесі.

Головні засади інклюзивної освіти чітко визначені в Саламанській декларації (1994 р.). У документі зазначено, що всі діти, незалежно від наявних відмінностей між ними, мають право отримувати знання разом з іншими. Інклюзивні заклади освіти повинні використовувати різноманітні методи навчання та виховання, розробляти індивідуальні плани навчання з урахуванням будь-яких потреб своїх вихованців [4, с.24].

У Концепції розвитку інклюзивного навчання (Наказ МОН № 912 від 01.10.10 р.) наголошується, що інклюзивна освіта в Україні має запроваджуватися, починаючи з дошкільних навчальних закладів, де відбувається головним чином виховна діяльність щодо підростаючого покоління [4, с. 4].

Освітньо-соціальна інклюзія може виступати інструментом, що дозволяє подолати відчуження дітей із особливостями психофізичного розвитку і сприяє формуванню життєздатної особистості. Одна із цілей створення інклюзивного середовища — сприяти розумінню і толерантності до дітей із особливими освітніми потребами, оскільки всі діти ма-

ють право на освіту, а дітям із особливостями розвитку та здоровим дітям потрібно навчатися в одному середовищі, і тому їм варто допомогти усвідомити значну схожість між ними, цінувати здібності та таланти кожного учня з порушеннями чи без них, навчитися приймати інших такими, якими вони є, підкреслюючи унікальне розмаїття, що робить кожну людину особистістю.

Освітньо-соціальна інклюзія може виступати інструментом, що дозволяє подолати відчуження дітей із особливостями психофізичного розвитку і сприяє формуванню життєздатної особистості. Одна із цілей створення інклюзивного середовища — сприяти розумінню і толерантності до дітей із особливими освітніми потребами, оскільки всі діти мають право на освіту, а дітям із особливостями розвитку та здоровим дітям потрібно навчатися в одному середовищі, і тому їм варто допомогти усвідомити значну схожість між ними, цінувати здібності та таланти кожного учня з порушеннями чи без них, навчитися приймати інших такими, якими вони є, підкреслюючи унікальне розмаїття, що робить кожну людину особистістю.

Основний принцип інклюзії полягає в тому, що всі діти мають навчатися разом, незважаючи на певні труднощі чи відмінності, які існують між ними. Розкриття потенційних можливостей дітей з психофізичними порушеннями залежить не стільки від форм навчання (інтернатна чи інклюзивна), хоча вони й визначають різний ступінь соціальної адаптованості, скільки від гнучкості системи спеціальної освіти, рівня та діапазону наданих послуг, які задовольняють їхні потреби, наступність дошкільного, шкільного і післяшкільного змісту освіти тощо.

Основоположники наряду В. Маралов, В. Сітаров наголошують на головному: без толерантності, справедливості, гуманізму насильство саме по собі не зникне. За це слід боротися найрішучішими, але гуманними засобами [1, с. 74-85].

Вважаємо, що виховання толерантності починається з формування в молодших школярів стійкого прояву дружелюбності до однокласників і однолітків у найближчому оточенні, ввічливості у відносинах з людьми, стриманості у прояві негативних почуттів, нетерпимого ставлення до насильства, зла, брехливості, ліні тощо.

У дослідженні А. Колупаєвої показано, що само по собі спільне навчання здорових дітей і дітей «особливих» не розв'язує всіх проблем їхньої взаємодії; оскільки без відповідної педагогічної роботи сфера дитячих стосунків може залишатися деформованою, неповноцінною [2, с 209]. Тому важливим у роботі педагогів вважаємо здатність до регулювання взаємин між дітьми. Успішність вирішення даного завдання багато в чому залежить від характеру спілкування та психологічної схильності дітей до міжособистісних контактів. При цьому потрібно враховувати особливості розвитку дітей з психофізичними порушеннями.

Так, порушення діяльності зорового аналізатора призводить до труднощів у встановленні контактів з оточуючими (Г. Григор'єва, М. Земцова, В. Кобильченко, О. Литвак, Г. Нікуліна, Л. Плаксина, Є. Синьова, Л. Сонцева та ін.). В інтегрованому колективі діти з порушеннями зору часто займають позицію самоізоляції, підлеглості, відмови від боротьби із труднощами. Через візуально сприймані дефекти такі діти можуть стати об'єктом надмірної уваги з боку дітей з нормальним зором.

Специфічна поведінка аутичних дітей характеризується використанням примітивних форм контакту: їм подобається бігати разом з іншими дітьми, обіймати їх, штовхати, заглядати в очі, сміятися. Навіть найпростіші взаємини аутичних дітей з однолітками встановлюються зі значними труднощами. Навіть при взаємній симпатії дітей їхнє спілкування не налагодиться само собою і в найкращому випадку залишиться на рівні біганини й метушні, що закінчується загальним збудженням і дискомфортом (О.Баєнська, К. Лебединська, М. Ліблінг, О. Нікольська, Т. Скрипник, Г. Смоляр, В. Тарасун, О. Янушко та ін.).

З огляду на викладене можна стверджувати, що найбільш сприятливою для формування толерантних міжособистісних стосунків у дитячому колективі інклюзивної школи

є спільна діяльність дітей, яка має соціально та особистісно значущий зміст. Для цього можуть бути використані всі види навчальної й позаурочної роботи, зміст яких націлений на формування моральних взаємин між людьми. Ефективність спільної діяльності дітей як засобу формування толерантності підвищується, якщо вони усвідомлюють її мету й знаходять в ній особистісний зміст; здійснюються спільне планування, організація й підбиття підсумків діяльності, а також реалізується педагогічно доцільний розподіл ролей і функцій між дітьми і педагогом; створюються ситуації вільного вибору дітьми видів і способів діяльності; кожний учасник може реалізувати себе, домогтися успіху і водночас виявити турботу про інших, зробити реальний внесок у спільну справу. Для того щоб забезпечити психологічну захищеність дитини, успішність її взаємин з іншими, педагог має створювати спеціальні ситуації, що дають дітям можливість здійснювати взаємодопомогу, приймати самостійні рішення, висловлювати власні судження та водночас поважно ставитися до думки інших. Засвоєнню в практичній діяльності принципів толерантності (рівності, співпраці, свободи вибору, ціннісного самовизначення) сприяє також розвиток у навчальному закладі системи учнівського самоврядування.

Також у виховному процесі необхідно не лише ставити за мету формування толерантності, але й задавати дітям норми взаємин, що може бути реалізовано лише у толерантному середовищі. Нідерландською дослідницею Б. Рієрдон визначено ознаки толерантного вчителя; зокрема, толерантний вчитель усвідомлює, що його сприймають як зразок для наслідування; він опановує та використовує відповідні навички для розвитку діалогу та мирного розв'язання конфліктів; заохочує творчі підходи до вирішення проблем; забезпечує умови для спільної конструктивної активності учасників освітнього процесу; не заохочує агресивну поведінку та суперництво; сприяє залученню учнів і батьків до прийняття рішень і розроблення програм спільної діяльності; вчить мислити критично й уміє цінувати позиції інших [5, с 54–55]. Вітчизняними дослідниками толерантність обґрунтовується як соціальна цінність громадянина країни, яку необхідно цілеспрямовано формувати у дітей та молоді [6-10].

Висновки і перспективи (Discussion). Процес інтеграції дітей з особливими потребами в загальноосвітній простір буде успішним лише за умов професійної компетентності вчителя закладу та створення комфортного інклюзивного толерантного освітнього середовища, в яке дитина інтегрується. Таким чином, толерантне інклюзивне освітнє середовище – це, перш за все гуманні та демократичні стосунки між усіма учасниками навчально-виховного процесу які базуються на доброті, взаєморозумінні, взаємоповазі; це співробітництво у атмосфері теплоти, поваги, людяності; це вміння сприймати кожну дитину як унікальну, неповторну особистість; середовище, де всі діти незалежно від своїх освітніх потреб здатні навчатися ефективніше, підвищувати свою соціальну компетентність, вдосконалювати комунікативні навички, а також відчувати себе частиною загальної спільноти.

З огляду на це перспективними напрямками подальшого нашого дослідження ми вбачаємо у розробці психолого-педагогічного забезпечення підготовки вчителів початкових класів до інтегрованої та інклюзивної освіти, зокрема, формування у них толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, розробці сучасних підходів до розвитку толерантної особистості і професійної свідомості майбутніх вчителів.

Список використаних джерел

1. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко, І. О. Білозерська та ін. ; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К. : А. С. К., 2012. – 308 с.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія/ А. А. Колупаєва. – К. : «Саміт-Книга», 2009. – 272 с.

3. Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально – методичний посібник / Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., - К.:2007. – с. 128
4. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання. Наказ МОН № 912 від 01.10.10 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/. – Назва з екрана.4, С. 8.
5. Риєрдон Б. Э. Толерантность – дорога к миру / Б. Э. Риєрдон. – М. : Бонфи, 1996. – 304 с.
6. Сопівник Р.В. Планування виховної роботи у вищому навчальному закладі / Р.В.Сопівник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія». – 2016. – № 239. – С. 229-234.
7. Сопівник Р.В. Ціннісні орієнтири екзистенціалізму в контексті виховання особистості / Р.В.Сопівник // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Збірних наукових праць. – 2015 - . Вип. 2 (65). – С. 164-173.
8. Сопівник Р. В. Експериментальна робота з удосконалення виховної роботи зі студентською молоддю / Р. В. Сопівник, І. В. Сопівник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка, психологія, філософія». – 2010. Вип. 155, Ч.1. – С. 282–286.
9. Сопівник І. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до застосування елементів трудового виховання у сучасній школі / І. Сопівник, Ю. Юзефович // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка, психологія, філософія». – 2015. Вип. 220 – С. 166-172.
10. Сопівник І. В. Соціальний педагог як суб'єкт формування соціальної відповідальності сільської молоді / І.В.Сопівник // Біоресурси і природокористування. – 2013. – № 5–6. – Т. 5. – С. 165–171.

References

1. Osnovy inklyuzyvnoyi osvity: navch.-metod. posib. / A. A. Kolupayeva, O. M. Taranchenko, I. O. Bilozers'ka ta in ; za zah. red.A. A. Kolupayevoyi. – K. : A. S. K., 2012. – 308 s.
2. Kolupayeva A. A. Inklyuzyvna osvita: realiyi ta perspektyvy : monohrafiya/ A. A. Kolupayeva. — K. : «Samit-Knyha», 2009. — 272 s.
3. Nayda Yu.M., Sofiy N.Z. Kontseptual'ni aspekty inklyuzyvnoyi osvity / Inklyuzyvna shkola: osoblyvosti orhanizatsiyi ta upravlinnya: Navchal'no – metodychnyy posibnyk / Kolupayeva A.A., Nayda Yu.M., Sofiy N.Z. ta in. Za zah. red. Danylenko L.I., - K.:2007. – s. 128
4. Pro zatverdzhennya Kontseptsiyi rozvytku inklyuzyvnoho navchannya. Nakaz MON № 912 vid 01.10.10 roku [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/. – Nazva z ekrana.4, S. 8.
5. Riyrdon B. Y. Tolerantnost' — doroha k myru / B. Э. Riyrdon. — M. : Bonfy, 1996. - 304 s.
6. Sopivnyk R.V. Planuvannya vykhovnoyi roboty u vyshchomu navchal'nomu zakladi // Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny. Seriya «Pedahohika, psykholohiya, filosofiya». – 2016. – № 239. – S. 229-234.
7. Sopivnyk, R.V. (2015) Tsinnisni oriientyry ekzystentsializmu v konteksti vykhovannia osobystosti [Valuable orientations of existentialism in the context of the education of the person] Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: Zbirnykh naukovykh prats, 2 (65), 164-173.
8. Sopivnyk, R. V., Sopivnyk I. V. (2010) Eksperymentalna robota z udoskonalennia vykhovnoi roboty zi studentskoiu moloddu [Experimental work on improvement of educational

work with students] Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy / Seriya «Pedahohika, psykholohiia, filosofii», 155/1, 282–286.

9. Sopivnyk, I., Yuzefovych, Yu. (2015) Profesiina pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pedahohiv do zastosuvannya elementiv trudovoho vykhovannya u suchasni shkoli [Professional training of future social workers to use labor education elements in the modern school] Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy / Seriya «Pedahohika, psykholohiia, filosofii», 220, 166-172.

10. Sopivnyk, I. V. (2013) Sotsialnyi pedahoh yak subiekt formuvannya sotsialnoi vidpovidalnosti silskoi molodi [Social teacher as the subject of the formation of the social responsibility of rural youth] Bioresursy i pryrodokorystuvannya, 5–6, 5, 165–171.

ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНОЙ ИНКЛЮЗИВНОЙ СРЕДЫ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Ю.С. Котелянец

Аннотация. В современной Украине возникает необходимость решения проблемы толерантности связанной с тем, что сегодня на первый план выдвигаются ценности и принципы, взаимоуважения и взаимопонимания, этики и стратегий ненасилия, идеи толерантности к другим и их позиции, ценности, культуры, идея диалога и взаимопонимания, поиск взаимоприемлемых компромиссов. Крайне необходимо внедрение в учебно-воспитательный процесс образовательных учреждений, в частности в начальных классах, программ формирования толерантности младших школьников к людям с особыми потребностями. Потребность воспитания культуры толерантности возникает с первых дней обучения. Для начальной школы проблема воспитания толерантности является важной и первостепенной. Особое значение воспитание культуры толерантности приобретает в условиях инклюзивного образования, поскольку помощи в решении проблем нуждаются не только дети с особыми потребностями, которые возникают вследствие физического несовершенства, но и здоровых детей, которые непосредственно контактируют с первыми и должны проявлять толерантность по отношению к особенностям других.

Ключевые слова: толерантность, инклюзия, инклюзивное образование.

FORMATION OF TOLERANT INCLUSIVE ENVIRONMENT IN PRIMARY SCHOOL

I.S. Kotelianets

Abstract. In modern Ukraine appears the issue of tolerance linked to the fact that today the foreground values and principles of mutual respect and understanding, ethics and strategy of nonviolence, idea of tolerance to others and their positions, values, culture, the idea of dialogue and mutual understanding, search for mutually acceptable compromises.. It is urgent to provide the educational process, especially primary school, with the programs for formation of tolerance to disabled people. The need for education culture of tolerance occurs in the first days of studying. For primary school the problem of tolerance is very important. The primary importance the education culture of tolerance gets in the process of inclusive education, because not only disabled children need assistance with problems which are based on their physical imperfections, but healthy children who have direct contact with those children and should show tolerance towards the peculiarities of other people.

Keywords: tolerance, inclusion, inclusive education.